

**НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ВАСИЛ ЛЕВСКИ“
ВЕЛИКО ТЪРНОВО**

РЕФЕРАТ

Тема:

**Философията в старогръцкото общество
през VI – IV век преди новата ера,
Аристотел – класификация на
науките, задачи на философията, категории на битието,
материя и форма, възгледи за естествените науки -
физика, математика и астрономия.**

Дилян Кирилов, кл. от. 070, сп. АТТЛ, ф. № 1207056, № в клас - 7

декември 2020 г., Велико Търново

ФИЛОСОФИЯ - (гр. Phileo - обичам, sophla – мъдрост) – наука за всеобщите закономерности, на които са подчинени както битието (т.е. природата и обществото), така и мисленето на човека, процеса на познанието. Философията е една от формите на обществено съзнание; определя се от икономическите отношения на обществото. Основен въпрос на философията като отделна наука е проблемът за отношението на мисленето към битието, на съзнанието към материята. Всяка философска система представлява конкретно разгърнато решение на тези проблеми, дори ако основния въпрос в нея не се формулира пряко. Терминът философия се среща за пръв път при Питагор, като отделна наука, тя била обособена за пръв път от Платон. Философията възникнала в робовладелческото общество като наука, обединяваща цялата съвкупност на знанието на човека за обективния свят и за самия себе си, което било напълно естествено за ниското равнище на знанията в ранните етапи от човешката история. В хода на развитието на обществено-производствената практика и натрупването на научните знания се извършвал процес на „излъчване“ на отделните науки от философията и същевременно на нейното обособяване в самостоятелна наука. Философията като наука е възникнала от необходимостта да се изработи общ възглед за света, да се изследват неговите общи начала и закони, от потребността от рационално обоснован метод на мислене за действителността, от логика и теория на познанието. По силата на тази потребност въпросът за отношението на мисленето към битието се издига във философията на пръв план, понеже едно или друго решение лежи в основата на цялата философия, в основата на метода и логиката на познанието. С това е свързана и поляризацията на философията на две противоположни направления – материализъм и идеализъм, междинно положение между тях заема дуализмът. Борбата между материализма и идеализма преминава като основна нишка през цялата история на философията и е една от основните и движещи сили. Тази борба е тясно свързана с развитието на обществото, с икономическите, политическите и идеологическите интереси на класите. Уточняването на специфичната проблематика на философската наука довели в хода на нейното развитие до разчленяване на самата философия на различни страни като повече или по-малко самостоятелни, а понякога и рязко различни раздели. Към тях се отнасят онтологията, гносеологията, логиката, етиката, естетиката и др. Същевременно по силата на недостатъчността на конкретните знания, философията се опитвала да заменя недостатъчните връзки и закономерности на света с измислени, като с това се превъплъщавала в особена, стояща над всички други науки, наука над науката. По отношение на природата, тази философия се явявала като натурфилософия, по отношение на историята – като философия на историята. Последната система от този вид била философията на Хегел. Но с разрастването и диференцирането на знанията изчезнали всякакви основания за съществуването на философията като наука на науките. Но логическите категории и закони по силата на исторически създаденото разпределение на труда между науките се разработвали именно от философията. Логическите форми и закономерности се представят като отразени в съзнанието на човека универсални форми и закономерности на протичането на всеки природен и обществен исторически процес, като стъпалата на теоретичното възпроизвеждане на предметите в хармония с действителното им развитие. Философията развива върху основата на такова разбиране на нейната роля, предмет и действителни задачи в развитието на човешката култура, е могъщо оръдие в дейността на хората, активен фактор за по-нататъшното развитие на познанието и практиката. При такова разбиране на философията, нейните части – психология, етика, естетика все повече се превръщат в самостоятелни науки, които само по традиция се смятат за философски. Наистина тази традиция има основание, тъй като споменатите науки са най-силно свързани със специфично философска

проблематика, по-специално с проблема за взаимоотношението между субекта и обекта. Философията помага за развитието на самосъзнанието на човека, за разбирането мястото и ролята на научните открития в системата на общото развитие на човешката култура, дава с това мащаб на тяхното оценяване за свързване на отделните звена на знанието в единството на миросгледа. На съвременните буржоазни теории са присъщи антифилософска тенденция. Те са особено характерни за неопозитивизма, който обединява проблемите на философията за псевдопроблемите, опитва се да замени философския анализ на развитието на съвременното знание и практика с анализ на езика на науката, т.е. с лингвистично-семантичен анализ на вътрешните форми на мисленето – езика, знаковите системи на изразяване на мисълта и т.н. С това философията всъщност се ликвидира като наука.

Философията като самостоятелна област на знанието възниква в старогръцкото робовладелческо общество. Старите гърци заемат видно място в историята на световната култура. Възникнала в VI^{-ти} век преди н. е. като обособена област на знанията, философията получава широко разпространение. В историко-философската литература често се изказвало учудването от изобилието на учения, възгледи теории, появили се в старата Гърция за сравнително кратко време. Обаче не всички историци на философията са си давали отчет за причините на това никога повече ненаблюдавано явление в духовното развитие на човечеството. Причините тук лежат в необикновено раздробения държавен живот на гръцките градове по това време. Гърция не е била единна държава: тя е била раздробена в политическо и икономическо отношение. Градът-държава е основа на гръцкия живот. Всеки град се е стремил към икономическа и политическа самостоятелност, към независимост. Всеки град е живял по особен, своеобразен живот. Той се отличавал от другите градове не само със сферата на политическото творчество на своите граждани, но и с много страни на тяхната духовна дейност. Естествено, че всичко това е обусловило своеобразието на гръцката философия.

Философите на старата Гърция е трябвало да строят философското задание върху сравнително девствена почва. Имайки не голям научен материал и сравнително малко научни традиции, те много неща създават от начало. Самостоятелността във философското творчество, смелостта на мисленето търсенето нови пътища за обяснение на света почти от всеки повече или по-малко голям мислител е несъмнено характерната черта във философското творчество на старите гърци. Не по-малко важна особеност на философското мислене на старогръцките учени е постоянният им стремеж да обхванат с един поглед цялата вселена, абстрахирането при състоянието на общата картина на света от всички подробности и частности. Това е слабата страна на гръцката философия. Често гръцките философи съдят за природата и обществото само изобщо и изцяло. Но това е също така и тяхната силна страна. Те не рядко проникват в скритата основа на нещата – в тяхната закономерна връзка. Стара Гърция от онова време представлява от себе си класическа робовладелска страна. В течение на два – три века (VII – V в. пр. н. е.) страната преживява период на големи обществени сътресения. Между гърците се издигат през този период големи дейци: Солон, Клистен, Перикъл, след това Демостен в Атина, Филип и Александър в Македония и много други. През VI – IV в. пр. н. е. в обществения живот в Гърция се развива бурно и противоречиво. Такива форми на държавата като монархия и република се сменят бързо една друга. Но въпреки измененията в обществения живот, смяната на формите на управление, същността на всички държави остава една и съща. Между огромното мнозинство от народа – робите, безимотните, от една страна, и робовладелците, от друга – през VI, а още повече през V и IV в. пр. н. е. се разгаря бързо класовата борба и приема все по-остри форми. Историята на Гърция е пълна с въстания на робите. Особено широк характер прима тези въстания на безимотните

слоеве на населението и работи V в. пр. н. е., през време на пелопонеската война. Хиляди и хиляди роби бягат от градовете и вдигат въстания. Потиснатите маси на Спарта – илотите – се борят с оръжия в ръка против своите потисници – робовладелците – спартанците. Колкото по нататък се развива икономическия и политически живот в Гърция, толкова по ожесточена става борбата между обществените класи. За характеризиране на философията в Гърция, е твърде важно да се отбележи също така борбата, която се разгръща между старото аристократическо състояние и новия слой на робовладелците, появил се през V – IV в. пр. н. е. следствие развитието на занаятчийството и търговията, особено на търговията с роби. Със самия факт на съществуването си гръцките градове – държави свидетелствуват за настъпването на новата епоха, която се отличава рязко от предишния родов строй. Това е епохата, когато занаятчийството и търговията се развиват значително, когато се извършва отделянето на града от селото, възникват различни видове изкуства, различни клонове на науката, развива се литературата, философията. Много градове придобиват широка известност благодарение на развитието в тях на един или друг клон от производството. Атина става известна със своите керамични изделия, Халкида и Сикион снабдяват почти всичките гръцки градове с метални изделия, Атина се слави с изделия за домашна употреба, Мегара – с текстилни стоки. За развитието на занаятчийството спомага това, че през VI – V в. пр. н. е. трудът на робите започва да се прилага не само в домашното стопанство на робовладелеца, но и в занаятчийството. Възникват предприятия, във всяко от които са били заети до стотина а понякога и повече роби. Новообразуваните обществени отношения довеждат до ново разбиране на човека по отношение на обкръжаващата го среда - природа и обществото. То сменя разбирането на света, отличаващо се с идеализиране на родовото общество и с митологически черти, разбиране на света, изразено от Омир в „Илиада“ и Одисеята и от Хезиод в „Трудове и дни“. В новия мироглед се подхвърлят на решително изменение всички области на общественото съзнание – представата за природата, правото, религията, морала, поезията, възникват философията, историческата наука, учението за обществото и държавата.

Гръцката философия достига при Аристотел най-голям разцвет. Философията на Аристотел е връх на древната философия. Създадената от него наука носи енциклопедически характер. Научната дейност на Аристотел обхваща всички области на античното знание. Съчиненията му се отнасят към най-различни области - на логиката, естествознанието, историята, политиката, етиката, естетиката. Обобщавайки опита на предшестващото развитие на науката, Аристотел се опитва да построи единна система на науките, включващи всички известни по онова време клонове на знанието. Всички науки се занимават със изследването на битието. Всички те имат „работа с едно или друго /специално/ битие и определяйки си някаква /отделна/ област, те се занимават с тази област“. Всички науки според Аристотел се делят на теоретически, при което познанието се води само заради самото него, практически които дават ръководни идеи за поведението на човека, и творчески, при които познанието се извършва за придобиване полза или за осъществяване на нещо прекрасно. Логиката – своеобразния инструмент на познанието – е нещо като увод във философията. Общата цел за научното изследване, независимо от вида на научната дейност, е достигането на обективната истина, на знанието на самите неща, на самата природа и никакви субективни цели не трябва да изопачат тази „истина на нещата“. „Теоретическите науки“ Аристотел разделя на три части – „първа философия“, математика и физика. „Първата философия“ не следва неизменните „начала“ на съществуващото. Математиката научава абстрактно взетите числови и пространствени свойства на телата. Физиката научава различните състояния на телата в природата и определени „материи“.

Непоследователността на Аристотелевата класификация на науките се изразява преди всичко в прекомерното противопоставяне „първата философия“ като наука за същността на всички останали науки, изучаващи битието и определянето „първата философия“ от другите науки. Освен това отделните науки не винаги се разглеждат от Аристотел в предметна връзка помежду си, тази връзка у Аристотел често се обосновава субективно чрез въвеждане критерия на „ценността“ на обекта на познанието. Обективността на природата за Аристотел е първата, разбиращата от само себе си безусловна предпоставка за познанието. „Да се прави за опит за доказване, че природата съществува, е смешно, защото е очевидно, че има много предмети, притежаващи такива свойства“. Всичко това е „известно само по себе си“. Щом обаче философът премине от общото признаване съществуването на природата във от нас към характеризиране нейното съдържание, въпросът се усложнява. Първата трудност, която Аристотел не съумява да преодолее, се оказва отношението на общото понятие на общите понятия към отделните, единичните неща. Всичко, което съществува учи Аристотел, съществува само като единично, индивидуално, възприемано от сетивата на човека. Но науката не може да се ограничава с изучаването на битието само от страна на неговите индивидуални белези, необходимо е да се разглежда светът също и в неговото единство и необходимост. В противен случай, вместо единство на битието, ще има неопределен куб, „несвързана грамада“, „сурова маса“.

Аристотел прави предмет на изучаване основните родове на битието и основните, най-общи логически понятия, изразяващи родовете на битието. В този анализ на Аристотел е „засегнато всичко, всички категории“. Аристотел разбира под категории общите логически определения на битието, научните понятия за висшите, обективно различните родове на битието. В основата на аристотелевия възглед за категориите се намира мисълта, че философските понятия черпят своята съдържателност и жизненост от многообразието на обективния свят. Аристотел смята че всички категории на битието се изчерпват с десет вида: „От думите, изказвани без каквато и да е връзка, всяка една означава или същност, или качество, или количество, или отношение, или място, или време, или положение, или притежание, или действие, или страдание“. В тези десет „висши рода на изказвания“ могат според Аристотел да бъдат включени или всички възможни явления на битието както и всички мислими научни понятия. В центъра на вниманието на аристотелеви съчинения стои категорията същност. Същността е „онова, което не се отнася до субстрата, но до което се отнася всичко останало“. Тя е основата, на която принадлежат всички останали свойства: „същността е първото нещо от всички гледни точки – и по понятие, и по познание, и по време“. Материалистическото положение на Аристотел, че всяка конкретна вещь е същност, е неразривно свързана с критиката на идеалистическите платоновски представи за реалните неща като сенки на духовния свят. Всички останали категории само фиксират различни страни на същността. Чрез тях се разкриват или „състоянието на същността“, или „междините степени“ към нея, когато става дума за възникване и растеж на нещата, или поражението на същността, или „унищожаването и отсъствието и“, или най-после „отричането на някакви подобни свойства на същността или на самата нея“.

По такъв начин категориите на битието за пръв път са изложени под форма на система от категории, намиращи се във връзка помежду си. В центъра на тази система е обективната категория същност с нейната количествена и качествена характеристика. Във всичките си отношения във времето и пространството, същността се разкрива като действаща и страдателна, преминавайки от едно състояние в друго. Всяка категория предполага връзка с другите и черпи своето съдържание и своята значимост от обективното, движещо се битие.

Ако категориите на битието са подвижни, текущи, свързани помежду си, то къде е източникът на тяхното движение? Отговорът на този въпрос Аристотел дава в своето учение за формата и материята. Аристотел признава материята за вечна и неунищожаема. „Аз наричам материя – пише той – първия субстрат на всяка вещь, от който възниква която и да е вещь“. Ако материята е възникнала, тогава би следвало да се предположи наличието на особен субстрат, съществуващ още преди появяването на материята, от който последната е възникнала. Но това би означавало, че материята би трябвало да съществува преди да е възникнала, което е явно нелепо. За Аристотел материята не е нещо конкретно, индивидуално. Тя е само субстрат. Без материя няма битие, но и самата материя не съществува отделно, самостоятелно. До приемането на определена форма на материята се намира в състояние на небитие, на отрицание, на така наречената лишеност. Тази първа материя е лишена от всякакви свойства, от всяка определеност. Присъщи и са само отрицателни определения: неформена, непознаваема. Материята без форма е лишена от живот, от енергия, от цялостност. Тя още не е действителност, а само възможност. Материята става действителност само във връзка с формата. В реалните неща материята никога не се среща в чист вид, а винаги е една или в друга форма. Не веднъж Аристотел нарича определянето на материята от формата „напразен труд“, защото мислено „материалът (вече) е трудно да се отнеме (от формата)“. За да премине от характеристиката на материята като неопределено и аморфно „нещо“ към материята, за която се говори „ето това е“, трябва да се разкрие въздействието на формата като активно начало върху материята, учи Аристотел. Дейният характер на формата предава на материята определеност. Причината на битието на материята в конкретен вид – „това е формата по силата на която материята е нещо определено“. Този смисъл формата се разбира също така, както и „първата същност“, която „във всяко нещо е различна“. Тя е същност вътрешно състояние, принцип на всяко нещо, а не само външен вид. Самото движение, развитието се проявява като дейност на формата. А материята, ако и да вземе участие в движение, то е или като пасивен материал за възплътяване на формите, или дори като пречка за тяхното осъществяване. Диалектическият момент в учението на Аристотел за формата и материята е анализът на взаимоотношение между материята и формата като взаимоотношение на възможност и действителност. Макар това взаимоотношение приматът да е отделен от формата, мисълта за ставането на битието, за възможността на битието да стане друго: зърното – на клас, медта – на статуя, дървото – на легло и т.н. мисълта за способността на битието да се превръща в едно състояние в друго е гениална. Не ограничавайки се с това, Аристотел учи за обратното преминаване на формата в материя. Ако земята е възможност за възникване на дървото като форма, то новореализираната се форма (дървото) на свой ред е само материя за появяване на нова форма – къща, креват, стол. Метафизичните черти и идеалистическият характер на аристотеловото учение за формата и материята се изразява в това, че формата за него е единствено активната сила, тя определя, обуславя движението на материята, а материята е пасивна, инертна, несамостоятелна. Аристотел идва до извода, че формата предхожда (логически, а не по време) всяка материя и с това той още повече откъсва формата от реалните предмети на природата. Душата като реална форма на тялото безсмъртният разум, вечният вид в сравнение с предходните неща и Бог като крайна форма на всички форми са различни варианти на идеалистическото определение на формата.

Физиката е учение за природата изобщо. Т.е. за това, което по определението на философията е самостоятелно съществуващо и има за атрибут движението. Основен проблем на физиката е проблемът за движението, без изясняването на който не може да се схване точно действителността изобщо. Напразно самата природа се дефинира като принцип и причина на движението. Казано с други думи, физиката има за обект на

изследване всичко онова, което е естествено и притежава причината на съществуването си в себе си, а доколкото са причастни на движението и отгук доколкото са темпорално и пространствено определени относително същности.

Положителна черта на физиката на философа е подходът, прилаган при третирането на съответните въпроси. Собствените принципи на физиката са пряк резултат от конкретното изучаване на отделите природни явления. В качеството си на обща теория на природата физика се основава на подобно изучаване и изследване.

По-конкретно към предмета на физиката спадат свойствата, качествата на отделните елементи или природни стихии, изследването на които не се базира на математически принципи. Математическият подход към анализа на научните данни, значението на който така прозорливо подчертават още първите питагорийци, е общо взето, недооценен във физиката на Аристотел. Тя е като че ли „втората философия“, близка до първата философия, но не така строго теоретична като нея. Все пак античният мислител добре е прозрял, че елементите на физиката изграждат теоретичните определения на метафизиката.

Физиката на Стагирит възприема възгледа за качествената характеристика на елементите, която обуславя и същността на самото движение. Четирите елемента – огънят, въздухът, водата, земята притежават определени конкретни свойства. Огънят е топъл и сух, въздухът – топъл и влажен, водата - хладна и влажна, земята – хладна и суха. Всеки елемент е носител на специфично свойство; огънят е топъл, въздухът – хладен, водата-влажна, земята – суха. В духа на хилеморфизма тези специфични свойства се определят като активни /топло и хладно/ и пасивни /влажно и сухо/. Или всеки елемент притежава едно активно и едно пасивно качество /свойство/, което обуславя по т. нар. естествено движение - кръговото движение, неговият характер се определя от петия елемент – етера. Може да се оцени положително опитът на античния мислител да определи предмета и мястото на математиката сред останалите клонове на знанието. Известно е, че в Питагорейския съюз математика почти изцяло изчерпва философията. В платонизма въпреки голямото значение, което ѝ се придава, математиката няма строго определено място – тя се свързва посредством астрономията с физиката или пък се сближава с диалектиката, доколкото е представена и като определен подход, приложим при изучаване на света. По време на Аристотел благодарение на ученията на непосредствените последователи на Платон, Спевсив и Ксенократ, математиката става особен род философия. Възраженията на Стагирит против тези учения свидетелстват за основния стремеж да се определи ролята на математиката като основна теоретична наука. При това в трудовете му се говори за отделни математически дисциплини /геометрия, учение за небесните тела/ и за обща математика, която има най-непосредствено отношение към първата философия.

Предметът на математика е по-абстрактен и по-опосредствен, поради което подходът на познание /изследване/ в нея е по-формален и по-истинен. Понятията в математика обаче се основават на сетивните нагледни за количествените характеристики – число, степен, обем, големина и т. н. Математическият подход се отнася към изследването на такива характеристики от действителността които макар физически неотделими от телата, се абстрахират от тях. Математическият подход се отнася към изследването на такива характеристики от действителността, които макар физически неотделими от телата се абстрахират от тях. Математиката тренира свойствата на нещата като абстрахирани от тях – количествените им характеристики (непрекъснатост, прекъснатост, съизмеримост, отношение и т. н.) откъснати от възприеманата им природа или качества (топло, студено, твърдо и т. н.). Ето защо предметът на математиката е нещо физически неотделимо от телата ноно дадено отделно като форма на абстракция. В сравнение с физиката

математическото знание осъществява по-висока степен на абстрахиране и по-точно насочва мисълта към т. нар. „първа философия“.

Може би астрономията е най-слабото място сред естественонаучните възгледи на Аристотел. В тази област той не се оказва на висотата на най-значимите завоевания на античната наука. Мислителят защитава схващането за наличието на един-единствен свят. Защото съществуването на много светове означава, че всеки отделен свят притежава естествени движения – към центъра или към периферията на Космоса. В такъв случай естественото движение към центъра в един свят би се оказало неестествено по отношение на центъра на друг свят. А светът е ограничен в пространството. Самото определение „безкрайност“ е символ на неопределеност и недостижима за разума неопределеност. Напротив, крайността отговаря на определеността и е първото условие за съизмеримостта и хармонията. Космосът, който е най-прекрасното нещо, възплъщаващ в себе си реда, симетрията и определеността, е отрицание на безкрайността. Природата не е съставена от отделни епизоди, подобно на лоша трагедия, а представлява единно и определено цяло, проникнало до последната си частица и смисъл. Крайността на света произтича и от невъзможността да се осъществи въртенето на безкрайно голямата по величина сфера. А и закономерността - тя е присъща само на онова, което е крайно, единственото, което може да се определи в пространството и времето.

На пространствената ограниченост на света отговаря неговата безотносителност във времето, която се свързва и с вечността на първия двигател. Също така вечността изключва прехода от битие към небитие, а невъзникващото е липса на преход от небитие към битие. Не съществува такова време, в което онова, което е винаги съществуващо, да е способно да не съществува.

Несъмнена е заслугата на Аристотел да определи света като космологична система, подчинения на определени закономерности, макар, че конкретните измерения на това гледище са сами по себе си ненаучни схващания. Космосът според философа притежава следната архитектура: едната му страна е тази, която се намира под Луната. Това е Земята, върху която всичко е преходно. Тя има формата на кълбо и е неподвижна в центъра на мирозданието. Другата област е тази, която е под Луната. Това е звездният свят, където всичко е съвършено и вечно и е съставено от петия елемент, притежаващ съвършеното движение в кръг. Кълбото, което е формата на Космоса, се състои от концентрични небесни сфери, на които са разположени небесните тела. Най-отдалечената от Земята е сферата на неподвижните звезди. А извън небето, т.е. извън нашия свят, не съществува нищо – нито други тела, нито празно пространство.

Подобни схващания формират т. нар. геоцентризъм, утвърден след това като господстваща гледна точка в космологията до времето на Коперник и Галилей. Това е идеята за доминиращото значение на небесния свят по отношение на движенията в подлунния свят – схващане, което налага отпечатък върху дуалистичните представи за света и живота – естествено и неестествено, природно и надприродно, несъвършено и съвършено, земя и небе, тяло и душа, материални и духовни стимули и т. н.

И тук както и в почти всички други страни на философията на Аристотел, е налице една непоследователна позиция, противоречие между позитивни естественонаучни схващания и идеалистически постулати. Мислителят тръгва от непосредствените данни за природата, отстоява изискванията на рационализма в най-широкия смисъл на думата, разкрива несъстоятелността на представите на митологията, атакува преданията на традицията и внушенията на тълпата. Обаче обременеността на философското му съзнание от целеполагащите идеи на хилеморфизма го довежда до трансценденталното гледище – за т. нар. неподвижен двигател и принципа на телеологизма.

В периода, когато робовладелското общество изчерпва своите вътрешни възможности за възходящо развитие, античният философ таи надежди в смекчаването на противоречията между съсловията и в увеличаването на членовете на средното съсловие. Противник на стремежите на едрите робовладелци да съсредоточат властта и целия стопански живот в свои ръце, той ги увещава за умереност и сдържаност. А и държавата според него трябва да толерира еднаквото богатство на робовладелците. Оттук най-справедливата форма на държавата е тази, в която преобладават средните слоеве на обществото. Укрепването на средното съсловие е и най-ефикасното средство за запазване то на робството. За най-справедлива форма на държавата се сочи политията – управлението на мнозинството, осигуряващо равенство на богатствата. Основана на златната среда, политията отговаря на изискванията на древните гърци за справедлив и „добродетелен“ политически живот. Естествено в нея властта се управлява от имуществените слоеве на обществото. Тя изключва демократичните принципи за действително политическо равенство и свобода. Политията защитава икономическите и социалнополитическите устои на робовладелското общество.

Всички области на знанието с които великият учен идва в съприкосновение, се преобразяват благодарение на неговото влияние, получават по-късно оформяване, систематизират се, обогатяват се с дълбоки идеи, усъвършенстват се, т.е. превръщат се в наука. Не е чудно, че влиянието му в следващите векове е толкова значително.

Философията на Аристотел има дълбоки ограничения. Философът не преминава окончателно нито към идеализма, нито към материализма. Възгледите на Аристотел са понякога еkleктични, непоследователни. Ето защо аргументи в защита на своите убеждения често са намирали у Аристотел както идеалистите, така и материалистите.

Използвана литература

Философски речник – проф. М. Бъчваров, ст. н. с. М. Драганов, ст. н. с. Ст. Г. Стоев
Партиздат София, 1978;

История на Западноевропейската философия – Г. Мариноев, Ст. Каролев, М.
Шарланджиев София, 1946;

Аристотел – Ради Радев, Държавно издателство „Народна просвета“ София, 1988